

А. Я. Лісоўская, зам. дырэктара па вуч.-метад. рабоце
(ДУА “Гімназія г. Шчучына”)

ПА СЛЯДАХ ДНЯ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА – 2015

5-6 верасня 2015 г. Шчучын - невялікі раённы цэнтр Гродзенскай вобласці – стаў сталіцай XXII Дня беларускага пісьменства. Свята гэта цесна звязана з феноменам кнігі. Невыпадкова значнымі падзеямі гэтага свята сталі адкрыццё кнігарні і раённай бібліятэкі імя Цёткі. Мяркуем, што абраны быў Шчучын месцам правядзення важнага нацыянальнага свята невыпадкова. Шчучыншчына - зямля багатай гістарычнай і культурнай спадчыны, якая нарадзіла і ўзгадавала паэта Ануфрыя Петрашкевіча, сябра Адама Міцкевіча і Ігната Дамейкі, перакладчыка паэзіі Дантэ Юліяна Корсака. Фальварак Пяшчына стаў калыскай для беларускай паэтэсы, асветніцы, рупліўцы нацыянальнага адраджэння Алаізы Пашкевіч (Цёткі). У Жалудку з’явіўся на свет удзельнік паўстання 1863—1864 гг. на землях Беларусі, генерал Парыжскай камуны, член Генеральнай рады І Інтэрнацыянала Валерый Урублеўскі. У Васілішках прайшло дзяцінства і юнацтва сусветна вядомага спевака і кампазітара Чэслава Немана, мястэчка Дэмбрава дало свету знакамітага мастака, графіка Казіміра Альхімовіча. Буйнейшым цэнтрам адукацыі Прынёманскага краю Шчучын стаў пасля адкрыцця ў 1726 годзе школы піяраў. У XIX стагоддзі 6 прафесараў выкладалі ў знакамітым калегіуме піяраў. Піярскую школу скончылі паэт-філамат А. Петрашкевіч, аўтар першага ў Вялікім Княстве Літоўскім падручніка «Логіка» Казімір Нарбут; заснавальнік фармакалогіі на землях Літвы – Фрэдэрык Вольфганг; гісторык-археограф Мацей Догель; вучоны, народны герой Чылі, знакаміты беларус у свеце - Ігнат Дамейка. Сярод выкладчыкаў былі: вучоны-натураліст Станіслаў Баніфацый Юндзіл, які заснаваў адзін з першых на Беларусі батанічных садоў, заклаў парк вакол палаца Сцыпіёнаў; філосаф і псіхолаг Аніёл Доўгірд, які выдаў “Кодэкс дыпламатыч-

ны...”.Мястэчка ператварылася ў рэлігійны і культурна-асветніцкі цэнтр Панямоння: з багатай бібліятэкай, шпіталем і школай сяцёр міласэрнасці, адной з першых у заходнім краі аптэк. Па меркаванні краязнаўца, выкладчыка Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы С.У. Данскіх напрыканцы XVIII ст. кожны трэці жыхар м. Шчучына або вучыў, або вучыўся. Таму невыпадкова, што Шчучынская гімназія падчас правядзення шматлікіх мерапрыемстваў Дня беларускага пісьменства, стала пляцоўкай правядзення навукова-практычнай канферэнцыі “Шчучынскія чытанні – 2015”, якія рыхтаваліся сумеснымі намаганнямі навукоўцаў, педагогаў і вучняў гімназіі.

Гімназія з’явілася ў адукацыйнай прасторы Шчучынскага раёна ў 2004 г., настаўнікі і вучні лічаць сябе пераймальнікамі багатых адукацыйных традыцый горада. Гімназісты з асаблівым пачуццём гонару і павагі ставяцца да гісторыі сваёй спадчыны. Гімназія месціцца ў будынаку, у якім ужо з 1902 года па ўказе Мікалая ІІ працавала настаўніцкая семінарыя, з 1921 года — польская настаўніцкая семінарыя, а потым дзейнічала польская гімназія і педагогічны ліцэй.

Што датычыцца Шчучынскіх чытанняў, то яны сталі знакавай падзеяй у жыцці ДУА “Гімназія г. Шчучына”.Адкрыў канферэнцыю акадэмік-сакратар аддзялення гуманітарных навук і мастацтва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, член-карэспандэнт НАН РБ А.А. Каваленя, які нагадаў аб тым, як у нашай краіне шануецца духоўная спадчына і родная мова, як развіваецца нацыянальная культура. Ад Акадэміі навук быў перададзены гімназіі выдатны падарунак – кнігі, якія папоўнілі фонд гімназічнай бібліятэкі. З прывітальным словам да ўдзельнікаў канферэнцыі звярнуўся намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь У.У. Матусевіч. У.У. Матусевіч выразіў агульнае меркаванне ўсіх удзельнікаў канферэнцыі ў тым, што Дзень беларускага пісьменства аб’ядноўвае ўсіх, хто неабякавы да роднага слова, адзначыў, што Беларусь па-ранейшаму застаецца чытаючай краінай: у краіне зарэгістравана амаль 1600 друкаваных сродкаў масавай інфармацыі, штогод прадаецца каля 12

тысяч назваў кніг, агульны тыраж якіх перавышае 30 мільёнаў экзэмпляраў. Аб разнастайных даследваннях і іх вынікахазнаёміў прысутных першы намеснік дырэктара па навуковай рабоце Цэнтра даследванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, член-карэспандэнт НАН Беларусі Лукашанец А.А. Вялікую зацікаўленасць праявілі прысутныя да дакладу вучонага сакратара філіяла “Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы” Цэнтра даследванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, кандыдата філалагічных навук, дацэнта Капылова І.Л., які дасканала правёў аналіз паходжання прозвішч жыхароў Шчучынска раёна. Цэлы шэраг дакладчыкаў звярнуліся да творчасці А. Пашкевіч (Цёткі), што дазволіла яшчэ раз задумацца аб шматграннасці і працаздольнасці нашай вялікай зямлячкі. Аб сучаснай запатрабаванасці культурна-асветніцкіх ідэй Цёткі расказала дацэнт кафедры беларускай літаратуры Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы А.І.Сабуць; пра творы Цёткі для дзяцей і моладзі – А.А.Манкевіч, загадчык аддзела беларускай літаратуры XX-XXI ст.ст. філіяла “Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы” Цэнтра даследванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, кандыдат філалагічных навук, дацэнт. Дзейнасць Цёткі як педагога даследвала настаўніца беларускай мовы і літаратуры ДУА “Гімназія г. Шчучына” А.В. Пасюта. Вялікую цікавасць у слухачоў выклікаў яе даклад, у якім параўнаўваўся «Беларускі лемантар або Першай навукі чытанне», да складання якога мела непасрэдня адносіны Цётка, з сучасным букваром А. Клышкі. Аб тым, як ушаноўваецца памяць пра Цётку на Шчучынскай зямлі паведаміла былая выпускніца гімназіі г. Шчучына, а зараз студэнтка акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Кацярына Махнач. Пачала яна займацца гэтым даследваннем пад кіраўніцтвам настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Пасюты А.В. яшчэ ў 7 класе. Яе праект у свой час друкаваў часопіс “Народная асвета”. З шэрагам цікавых дакладаў выступілі іншыя настаўнікі і

вучні гімназіі. Так, Гваздоўская К. засяродзіла ўвагу на праблеме Купалаўскага следа на Шчучыншчыне – даклала аб А. Карыньскім – паэце і перакладчыку вершаў Я. Купалы. Возная Д. праналізавала творчасць мясцовых паэтаў, якія падхапілі “Цётчыну эстафету” рыфмованага роднага слова, а Садоўскі А. прапанаваў слухачам віртуальнае падарожжа “Сцяжынкамі муз...” – распрацоўку краязнаўчага маршруту культуралагічнай накіраванасці па Шчучыншчыне. З асветніцкай дзейнасцю С.Б. Юндзіла – вядомага навукоўца і рэлігійнага дзеяча, заснавальніка батанічных садоў у Шчучыне, Вене і Вільне, аўтара першых падручнікаў па батаніцы і заалогіі на землях Беларусі, Літвы і Польшы – пазнаёміла ўдзельнікаў канферэнцыі настаўніца гісторыі гімназіі г. Шчучына Лісоўская А.Я. Загадчыца кафедры агульнага і рускага мовазнаўства Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава, доктар філалагічных навук, прафесар Г.М. Мезенка аналізавала назвы вуліц г. Шчучына. Ва ўсіх ўдзельнікаў чытаньняў была магчымасць акунуцца і ў свет народна – песеннай культуры рэгіёна Гродзенскага Панямоння, адметнасці мясцовых гаворак Шчучыншчыны ў параўнанні з агульнабеларскімі тэндэнцыямі развіцця мовы.

Упэўнены, што Шчучынскія чытанні – 2015 сталі не толькі вялікім святам культуры і навукі, але і добрай нагодай задумацца пра лёсы роднага слова, нацыянальнай культуры, гісторыі, пра тое, што на ўсіх нас ускладзена вялікая адказнасць – зберагчы і памножыць спадчыну, якая засталася нам “ад прадзедаў спакон вякоў”.

Т. М. Маруняк, зав. ред.-издательского отдела
(БелГУТ, г. Гомель)

ДИНАМИКА ИЗДАНИЯ ТРУДОВ ДЕЯТЕЛЕЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ В РОССИИ И БЕЛАРУСИ В XXI В.

На сегодняшний день в православном мире достаточно хорошей духовной литературы. Но есть книги, которые